

Висновок.

Ця робота – одна з деяких спроб виявити ті сторони особистості спортсмена, які становлять його щирі відмінні риси, що дозволяють йому більш ефективно виступати в змаганнях. Подальшим завданням досліджень у цій галузі повинне стати більш глибоке вивчення особистості спортсмена-стрільця з лука в системі її становлення й розвитку в умовах спортивної діяльності, а також спробувати виявити найбільш істотні фактори, що впливають на досягнення високих спортивних результатів. Можливо, це дозволить виявити й вивчити джерела й причини цих особливостей, а також цілеспрямовано впливати на ці якості, необхідні для виявлення таких спортсменів, у яких процес тренування дав би максимальний ефект при мінімальній витраті часу.

1. Блудов Ю. Н., Плахтиненко В. А. Личность в спорте. – М.: ФиС, 1987. – 180 с
2. Елисеев О.П. Практикум по психологии личности. – С.-Пб.: Питер, 2001. – 560 с
3. Кретти Б. Дж. Психология в современном спорте. – М.: ФиС, 1978. – 224 с
4. Марищук В. А. Методики психодиагностики в спорте. – М.: Просвещение, 1990. – 256 с
5. Пилоян Р. А. Мотивация спортивной деятельности. – М.: ФиС, 1984. – 104 с
6. Практикум по спортивной психологии / Под. ред. И. П. Волкова. – С.-Пб.: Питер, 2002. – 288 с
7. Родионов А. В. Влияние психологических факторов на спортивный результат. – М.: ФиС, 1983. – 112 с.

УДК 37.015.3
ББК 74.64 П 44

Наталія Подоляк

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ КОМПОНЕНТІВ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті проаналізовано суть поняття професійно-педагогічна спрямованість, яка розглядається як складне інтегративне утворення, що займає особливе місце у структурі особистості вчителя. Вона виявляється в мотивах, установках, цілях, потребах, інтересах, ціннісних орієнтаціях, переконаннях, ідеалах педагога, його готовності і схильності до педагогічної діяльності. Розглядаються шляхи та умови формування моральної самосвідомості у структурі професійно-педагогічної свідомості студентів педагогічного університету.

Ключові слова: моральна самосвідомість, професійна самосвідомість, педагогічна свідомість, педагогічна спрямованість, педагогічне спілкування, педагогічний такт.

In the article is analysed the essence of concept professionally pedagogical orientation, which is examined as difficult formation which takes special seat in the structure of personality of teacher. It manifest itself in the reasons, options, aims, necessities, interests, valued orientations, persuasions, ideals of the teacher, his readiness and propensity to pedagogical activity. The ways and the terms of forming of moral self-awareness are examined in the structure of professionally pedagogical consciousness of the students of the pedagogical university.

Key words: moral consciousness, professional self-awareness, pedagogical consciousness, pedagogical orientation, professional self-determination, pedagogical tact.

Постановка проблеми. Останніми роками помітно змінилася система морально-духовних цінностей-студентства. Сучасні тенденції таких змін вивчають Скалозуб, В.І. Носков, А.С. Бурдаков, О.В. Мирошніченко, І.Н. Корнев, А.Б. Коваленко, М.В. Савчин та інші науковці. Більшістю з них виявлено, що у свідомості молоді, її моральних орієнтирах чітко спостерігаються як елементи оновлення

духовних сфер особистості на основі оволодіння загальнолюдськими цінностями, так і негативні тенденції, що існують у суспільстві. Тому проблема формування професійної свідомості та її моральної складової у майбутніх вчителів є особливо актуальною у сучасних умовах, оскільки чинником, що формує певні моральні якості особистості, зокрема й гуманістичні, є відносини, в системі яких людина здійснює свою основну суспільну функцію. Для формування моральної особистості, зорієнтованої на ставлення до людини як до цінності, необхідна педагогічно доцільна, гуманізована система відносин [4, 5]. Їй повинен бути властивий особистісний підхід до навчання і виховання, суб'єкт-суб'єктна основа, прийняття іншого як особистості, діалог у відносинах, створення умов для самоактуалізації та творчого саморозвитку особистості. Вміння будувати такі відносини майбутні педагоги повинні виробити під час навчання у вузі.

Аналіз останніх публікацій. Поняття “професійна свідомість” учителя введено А. Дістервегом. І.Я. Лернер ставить питання про теоретичну і практичну необхідність введення категорії “педагогічна свідомість”; В.А. Сластьонін висуває проблему рівнів, особливостей формування педагогічної свідомості у процесі розвитку соціально активної особистості вчителя.

Г.С. Костюк, Т.А. Флоренська, Р.М. Охрімчук, А.А. Бодалев вважають, що розвиток свідомості і самосвідомості є необхідною умовою становлення людини як соціальної істоти і суб'єкта професійних відносин. Самосвідомість стимулює професійний ріст і виявляється у таких формах як самоспостереження, вимогливість до себе, прагнення до самоствердження, самовдосконалення.

Мета роботи – розкрити шляхи та умови формування моральної самосвідомості у структурі професійно-педагогічної свідомості студентів педагогічного університету.

Виклад основного матеріалу. Ефективність роботи в школі так чи інакше зумовлена гармонійністю психологічного складу вчителя, і в першу чергу, адекватністю його самосприйняття. Тому характер і напрям особистісного розвитку студентів-педагогів мають не менше значення, ніж їхні академічні успіхи. Поряд із добрим знанням предмету, такі якості як готовність приймати себе і інших, емпатія, щирість, позитивне самосприйняття, відсутність тривожності і невпевненості в собі, є важливими чинниками професійного становлення та особистісного розвитку. Вчителі, які володіють позитивним самосприйняттям, впевнені в собі, ефективніше розв'язують завдання, що виникають перед ними в школі.

Тому при підготовці майбутнього вчителя слід організувати такі умови, які б стимулювали формування професійної самосвідомості. Серед цих умов можна виділити такі, як: зумовлена механізмом дискретності зверненість свідомості на себе як носія свідомості та суб'єкта діяльності; постановка в процесі діяльності суб'єктивно-зорієнтованих завдань з обов'язковою центрацією на виконавці діяльності і обслуговуючій її інформації; раціональна зовнішня регламентація вибіркової самосвідомості; переживання і вербалізація конфліктних смислів, в ході яких особистість починає розуміти, в чому суть її труднощів; створення подразників для розвитку здатності до рефлексії; задіяння до роботи із самопізнання професійної термінології; ефективна інтеріоризація еталонного блоку знань; обов'язкове використання колективних форм діяльності, в яких завдяки груповій аперцепції відбувається корекція індивідуального способу діяльності; оптимально широкий аспект практичного задіяння майбутнього спеціаліста в різні види професійно-нормативних стосунків; надання можливості для найбільш повного порівняння і оцінювання професійно важливих якостей, вмінь і навиків; організація вичерпного і своєчасного

навчального “зворотнього” зв’язку; формування оцінного ставлення до себе та інших. Дотримання цих умов у практичній роботі з майбутніми педагогами забезпечить вищий рівень їхньої професійної підготовки; ефективнішу адаптацію у сфері педагогічної праці.

Моральна культура вчителя є принциповою складовою його професіоналізму. Моральний розвиток, наявність у вчителів позитивних глибинних цінностей є основою їхньої професійної успішності. Моральне ставлення до себе, до людей, до життя є результатом напруженої внутрішньої роботи, переживань, роздумів, сумнівів, пошуків. Необхідно створити особливі психолого-педагогічні умови, спрямовані на активізацію внутрішньої роботи, сприяння духовно-етичному розвитку майбутніх вчителів, необхідний пошук і розробка засобів, спрямованих на розвиток ціннісно-сислової сфери студентів в освітньому процесі, на придбання ними глибинного особистісного знання.

Фізичне виховання, будучи складовою частиною загальної системи освіти і виховання має широкі можливості формувати глибоко моральну, всесторонньо розвинену особистість, здатну сміливо приймати новаторські рішення і активно втілювати їх у життя. Проте авторитарно нав’язана спортивна діяльність виступає як суб’єктивно відчужена, як діяльність не для себе, а для якихось зовнішньозначущих цілей. Майбутні вчителі фізкультури повинні усвідомлювати, що оздоровчо-спортивна діяльність покликана сприяти розвитку і вдосконаленню як фізичних, так і духовних якостей. Основна увага на учбових заняттях має бути спрямована не на розвиток фізичних якостей і навчання рухових умінь і навиків, а акцентуватися на навчанні знанням і умінням самовиховання необхідних моральних, організаторських і професійно-спортивних якостей і навиків. Важливо, щоб зростання показників фізичної підготовленості не стало самоціллю, адже виховує не сама по собі оздоровчо-спортивна діяльність, а відносини, в які учні вступають в її процесі.

Тому важливим чинником формування моральної самосвідомості у процесі занять фізичним вихованням і спортом є педагогічне спілкування. Звернення до глибинних етичних цінностей людини можливе в діалогічному спілкуванні. Педагогічний діалог допомагає створити умови, що сприяють виявленню глибинних особистісних диспозицій, актуалізувати внутрішню роботу учнів, внутрішній діалог з совістю [7]. Тому необхідно навчати майбутніх учителів вести діалог, а це передбачає, поряд з іншими вміннями, володіння педагогічним тактом. Педагогічний такт – це прояв чуття міри, вибір найкращої форми та змісту педагогічного впливу в процесі роботи. Педагогічний такт не має готових рецептів. Це творчість педагога, яка, як і будь-яка інша творчість, є вираженням намагань до пошуку найкращої форми та змісту своєї професійної діяльності. Його основу складають, з одного боку, уважність, яка проявляється у любові і чуйності до дитини, вмінні зрозуміти її переживання і психічний стан, у прагненні допомогти їй, з іншого боку – вимогливість і повагу. Важливу роль у психологічних основах педагогічного такту відіграє мова. Слово вчителя не повинно розходитися з ділом, лише тоді учні будуть вірити педагогу і самі будуть прагнути виконувати всі вимоги. Психологічною основою педагогічного такту є моральні риси особистості вчителя: повага до гідності учня, доброзичливість, прагнення зрозуміти і допомогти йому у важкій ситуації і разом з тим постійна висока вимогливість до учня [2, 3].

Висновок.

Таким чином, лише на основі психологізації та педагогізації всього навчально-виховного процесу можна вирішити одне із важливих завдань вузівської

освіти – формування професійної педагогічної свідомості. Основу змісту психолого-педагогічної підготовки майбутнього вчителя повинно складати професійне пізнання себе і самостійна пізнавальна діяльність. Важливим чинником формування моральної самосвідомості у процесі занять фізкультурою і спортом є педагогічне спілкування адже виховує не сама по собі фізкультурно-спортивна діяльність, а відносини, в які вступають в процесі цієї діяльності учні.

Моральний компонент навчальної діяльності передбачає наявність моральних норм і принципів, культурних надбань і соціально-морального досвіду, яким керуються викладач і студенти в освітньому процесі та який має ефект зворотнього зв'язку. Саме від викладача, який виявляє у своїй професійній діяльності моральні якості, залежатиме формування моральної свідомості майбутніх спеціалістів.

1. Бодалев А.А., Кричевский Р.Л. Психологические условия эффективного общения педагога с ученическим коллективом // Общение и формирование личности школьника. – М., 1997. – 312 с.
2. Гошовська Д.Т. Психологія спорту і фізичного виховання. Навчально-методичне видання. – Дрогобич, 2006. – 128 с.
3. Охрімчук Р.М. Такт учителя як засіб гармонізації педагогічної системи // Педагогіка і психологія. – №1. – 2005.
4. Практична психологія у системі освіти: Питання організації та методики. – К., 1995.
5. Психологічні аспекти гуманізації освіти / За ред. Г.О.Балла. – Київ-Рівне, 1996.
6. Савчин М.В. Психологія відповідальної поведінки. – К.: Україна-Віта, 1996. – 132 с.
7. Флоренская Т.А. Диалог в практической психологии. – М.: ИП АН СССР, 1991.

УДК 159.972:612.017
ББК 88.48

Микола Соя, Олександр Левандовський,
Юрій Мосейчук

ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ ПЕРШОГО КУРСУ ДО ЗМІНИ ЖИТТЄВОГО СТЕРЕОТИПУ

У статті приведено елементи інноваційної методики адаптації студентів першого курсу до зміни їх життєвого стереотипу і висвітлено результати її застосування з метою попередження психологічних розладів.

Ключові слова: студент, корекція психологічних розладів, інноваційна методика.

The elements of innovative method for the first year student adaptation to the life style change are showed in the article. The results of its approbation with the reason of psychological disorders prevention are reflected.

Key words: student, psychological disorders prevention, innovative method.

Постановка проблеми. Наявні в сучасних літературних джерелах дані свідчать про широку розповсюдженість психологічних розладів серед студентської молоді і відсутність стійких позитивних тенденцій до покращення стану здоров'я цього найуразливішого прошарку населення нашої держави [1, 7]. Ситуація, що склалася, вимагає розробки і вдосконалення механізмів, які сприяли б ефективному вирішенню провідних проблем профілактики психосоматичної патології.

Початок навчання у вищому навчальному закладі для кожного студента є стресовою ситуацією, яка обумовлена, з одного боку, зміною попереднього життєвого стереотипу, а з іншого – потужним і стрімким інформаційним потоком, який характеризується складністю завдань, поєднанням декількох видів діяльності без можливості зниження інтенсивності жодного з них, необхідністю забезпечення